

Մ Ա Ն Կ Ա Ն Յ

ԹԻԻ 21

1890

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1

Բ Ա Ր Ի Գ Ա Լ Ո Ւ Ս Տ

ԱՐՏԱՍԱՆԵԱԼ Ի ՀԱՆԴԻՍԻ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ

ՍՈՒՐԲ ՀՈՒՓՍԻՄԵԱՆՑ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

ԹԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ Ի ՊԵՏԻԻՔՏԻՐԷ

29 ՅՈՒՆԻՍ 1890

* *

Տիկնայ՛ի իմ եւ տարբ, որ ժամէն շիտակ
Մեզ պատուել կուգա՛մ այս ծառերուն տակ,
Արդ կ'ուրախանայ Աստուած ի վերուստ,
Եւ տեսնելով որ, ուսման, վարժասան
Հանգիսից առթիւ ձեր հոգիք խայտան,
Հանուրեմա՛ր կ'օրհնէ՛ ձեր բարի գալուստ:

* *

Տեա՛րք իմ եւ սիկնայք . մեր պաշտպանք ազնիւ
 Որք միշտ կ'աշխատին գործով ու բանիւ
 Մեր մտքերն ընել կրթութեամբ հարուս ,
 եւ որք ուրիշ վարձք չ'են անկալեք
 Այլ մեր զարգացումն ու ձեր քաջալեր ,
 Խրենց քաջալեր է ասս ձեր գալուս :

* *

Տիկնա՛յք եւ տեա՛րք , այժմ որ կասարի
 Մեր դպրոցական մի նորոգ տարի ,
 Մեզ՝ որ դպրոցէ չ'ենք զբաւած փախուս ,
 Մեր ուսուցչաց որք քրտինք են քափեք ,
 'Ի՞նչ մի՛ զլանաք ձեր հնչուն ծափեք
 Որ մեզ նոր եռանդ ազդէ ձեր գալուս :

* *

Տեա՛րք իմ եւ սիկնայք . արդ՝ սիրս ի հրնիւ՝
 Պիտի քուցնոյ պէս երգենք հի՛ւ , հի՛ւ , հի՛ւ ,
 Որ հոս չունենաք հանոյքի կորուս ,
 Որ մեր հանդիսին ժամն արագ այս խոյս ,
 եւ ամէն տարի , իբրեւ խըրախոյս ,
 Կրկին վայելենք ձեր բարի գալուս :

* *

Տիկնա՛յք իմ եւ տեա՛րք . սանուհեաց կողմէն
 եւ մեր ուսուցչաց՝ որք հոս խումբ կազմեն
 եւ ինձ ծայնակից լինին ի ներուս ,
 'Ի՞նչ ողորդուն լեզուաւ ու զբարբաղէմ
 Ահա՛ կուգամ ես , պզտիկս , ու մաղթեմ
 Ձեզ շրնորհաւոր ու բարի գալուս :

ԱՂԵՔ. Գ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Ա. Ռ.

ՎՇՏԱԿԻՐՆ ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ՀՍԿՄԱՆ ԺԱՄՆՐ

Ամառնային վերջին ամսոյ տօթագին
 օրերէն մին էր . մին այն տաղտկալի օ-
 րերէն յորում բնութիւնը , կամ լաւ եւս

է ըսել բուսականութիւնը եւ կենդանա-
 կանութիւնը հեւ ի հեւ կը հեծեն Առա-
 ռօտու աստեղ արծակած խարիչ ու կի-
 զիչ սլաքներուն տակ : Աւասիկ այն
 գունակ մի տաժանելի օր անցուցած
 էինք :

Օրը արդէն իսկ տարածամած էր եւ
 Արեգը տակաւ տու տակաւ կը փութայր
 հրաժեշտ տալ երկրի : Վերջապէս

վերջին տկար շողեր, անդ հորիզոնին վերայ, Արեգը գերեզմանին վերև հանգիստ առնող ծիրաներվին (empourpre) ամպերի մէջէն ի վեր կը ցլանային հեշտասեսիլ և հիւսիսայգի մը թեթեւ մանրանկարը կը ներկայացնեն տեսողութեան :

Արեգի օրհասական ճառագայթներէն — որք գողցես մահամերձի մի վերջին հառաջանքներն են և ոչք փոցափայլ, առ Բարձեալն կծու բողոք մը բառնալ կը թուին — մի տարտամ առանձնացած շողիկ եկաւ ընկնել տըխրազգեաց սրտիս ծալքերուն մէջ. սիրտըս, որ արդէն բոց առնելոյ տրամագրութեան մէջ կը գտնուէր, այդ ճառագայթի ընդհարումէն յոյզ առաւ ու բռնկեցաւ . . . : Յայտարարի մի կացութեան մարդկային միտքն ու երեւակայութիւնը ո՞ր կը սաւառնին, ո՞ր կը փոխադրուին, զայս նկարագրել արդարեւ տկար գրչի մի կարողութենէն անհամեմատ գեր ի վեր է :

Բնութիւնը հանդարտ էր ու զեփիւռին ոչ մի թեթեւիկ շունչ չէր գալ յուզել տերեւոց հեզիկ լուծիւնը :

Առօրեայ աշխատութիւններէ խոնջեալ, դաշտը ելեր էի մի քիչ լիաթոք օդ ծծելոյ ու կաղքուրուելոյ համար, և ինչպէս վերեւ յիշեցինք՝ զառաջինն աչքի զարնող բանը այդ հիասքանչ տեսարանն էր :

Ընդ երկար ու անյադ աչօք դիտեցի այդ տեսարանն որ զմարդ արբշիռ կառնու ի սիրտ և ի հոգի, այո՛, ակնապիշ ու անշարժ, արձանի մը պէս կանգուն ընդ երկար դիտեցի մինչեւ որ Արեգը իր վերջին հրաժեշտն առաւ, ու մըթութեան մ'ոխրադոյն ստուերին մէջ կորսուեցան այն մի քանի տարտամ ու տկար շողեր որք տակաւ կը ճառագայթէին . . . :

Մինչ այսպէս սրաթոյր ու միանգամայն տամուկ լուսոյ մը շողերով փողփողուն հորիզոնին վերայ մեզ համար մի աստղ կաներևութանայր, միւս կողմանէ ոչ նուազ հիասքանչ, և թերեւս առաւել բանաստեղծական Ստղ մի, ակնածոտ իմն, զերթ ինչ համեստ ու սլափառ սրբուհի, որոյ ոչ նկրտին ամպեր սքողել զճակատն ամբիծ, հեզիկ կը յառաջանայր երկինքի անչափելի ովկիանին մէջ : Լուսինն էր դա, որպէս կռահած է մեր ընթերցող, այո՛, լուսինըն իւր կատարելութեան մէջ կարմրորակ - դեղին, դիրուկ, փայլուն : Սուրբերու յատուկ սպիտակ - դեղին փառապսական (aureole) կը շրջապատեր իւր սկաւառակը :

Երկնից անհունութեանց մէջ սփիւռ հոծ ու ակնախտիլ համաստեղութեանց անդորր հանրապետութեան նախագահըն, իւր վեհափառութեամբ սւ խորհրդածութեամբ համակ կը փայլէր . . . :

Արդէն որպէս ըսինք օրը տարածամած էր և պէտք էր ինձ ի տուն վերադառնալ, սակայն անկարելի է ինձ ըմբռնել այն անծանօթ ձգողական զօրն որ չլացեալ աչերս դէպ ի վեր, առ լուսին և առ աշխարհն աստեղց կը ձրգէին : Դիտեցի այսպէս, Եզովպոսի աստղաբաշխին նման, մինչեւ որ, քաղաքին տանեաց ստուերներն եկան խըլել յինէն այդ չքնաղ տեսարանի վայելումն :

* * *

Վերջապէս, վերադարձած էի ի տուն : Որպէս միշտ բնական է, փոքրիկ պտոյտէ մը յետոյ քաղցրիկ մեղկութեան մը մէջ ընկղմած էի Լուսեամբս համակ : Երեւակայութիւնս վառարան մը դարձած էր այնպիսի խորհրդածութեանց, յորս, ստուար մասն կը գրու-

ւէին վերջին տեսարանաց ազդեցութեան տակ ծնունդ առնող խոհեր։ Կը մտածէի ուրեմն, կը խոկայի՝... սակայն զի՞նչ... անկարելի է ինձ ստուգել զայդ, միայն սա գիտեմ որ մի տարօրինակ — չըսեմ գերբնական — ազդեցութիւն կը կրէի յինքեան, մտքով ու հոգւով կը սլանայի բնութեան վերնադաւառներն ու մինչ, այս հիացման մէջ աչերս մեքենաբար դէպ ի վեր կը բարձրանային, և ահա, մի խորհրդաւոր ձայն երկնեալ ու միօրինակ գա՛ն, գա՛ն, եկաւ թունդ հանել լսողութեանս ջիւերն ու յուզել զիս։ Գիւղական եկեղեցւոյն զանգն էր որ զմեզ յապաշխարութիւն կը հրաւիրէր։ Գիշերային հսկումն կար։

Կրտսեր եղայրս փութացած էր յեկեղեցի արդէն, երբ մայրս յորդորեց զիս որ ես ալ երթամ։ Արդէն այնպիսի մի տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուէի որ սկսայ ինքնաբերաբար յառաջանալ։ Դեռ եկեղեցւոյ դռնէն ներս չի մտած սաղմոսերգութեանց ընդհատ ու տարտամ ձայնը խորին տպաւորութիւն մը ըրաւ վրաս։ Մեքենաբար քայլերս յառաջացած էին ընդ յառաջ և ահա ինքզինքս եկեղեցին գտայ։ Սրբանուէր խորանին սեւթոյր ծածկոցը, անդ, վերելը մշտնջենապէս պլպլուն առկայծ կանթեղին ստուերային շողերն գիշերային խոր մթութեան մէջ, մոմեղինաց տարտամ փայլը, այս ամենը ահարկու և պատկառելի, մի սաստիկ յոյզ յարուցին մտացս ու սրտիս մէջ։ Մթութեան մէջէն ու խորէն քահանայից խռուրտ մուտքը կրկին խորհրդաւորութիւն մը կուտար այս աստուածանուէր տեսարանին։ Շարականներու ներդաշնակ ձայնը և խնկեղինաց անուշահոտ ու սրբանուէր բուրմունք ի վեր կը բարձ-

րանային ի փառափանութիւն Աստուծոյ իրենց հետ բարձրացնելով նաև ջերմեւանդն ժողովրդեան ի խորոց սրտի ազօթից մրմունջներն։

Այս խորհրդաւոր տեսարանին առաջ որ իւր միօրինակութեան մէջ յինքեան կ'սքողէ մի անհուն պերճախօսութիւն և մարդկային մտաց ու սրտի կը խօսի, իրաւամբ երեւակայութիւնն իւր բարձրութեան զինիթն կը հասնի գոգցես, հոգին կը սրբանայ և համակ էութեամբ զմարդ կը դարձնէ առ Բարձրեալն ընդ ձգելով զնա։ Եւ իրաւամբ, ո՞ր ազգային սիրտն չ'զգացուիր, ո՞ր անհաւատն է որ սոյն այս սրբազան թելադրութեանց ներքեւ վայրկեան մը գէթ չը սլանար ի վեր թօթափելով յինքենէ աշխարհային ու նիւթապաշտական գաղափարներն... Այո՛, կրօնն մարդկային գոյութեան համար մի ստիպողական ու կենսական պէտք է, պէտք՝ յորում և եթէ կարեն լիութի յագուրդ գտնել այն ամեն թաղծութեանց բուռն յառաջադիմութիւնք ու թշուառութեանց մխիթարութիւնք, որք անբաժան են կենաց տեւողութենէն, հոգին՝ որ այս ազգայն հսկահարուածքը առաւել կզգայ՝ ուրիշ առթիւ չ'կրէ այնքան յեղափոխութիւն՝ որքան կը կրէ՝ երբ կզգայ զինքն ճաշակել այն վերացական ու աննիւթ անուշեղէն որում պէտք իսկ ունի և անոնց որոյ իւրեան համար չէ կարելի գոյութիւն ունենալ...

Այս գունակ մտածութեանց բեռին տակ վարդարանի հատիկներն մեղմիւ միօրինակ շարժմամբ մը կը գլորէին մատանցս մէջ։ — Աստուածանուէր շարականաց ու սաղմոսից քաղցրիկ ձայնը և անուշահոտ խնկարկութեանց արբեցուցիչ բոյրը հոգւոյս խռովութեան մէջ, հեշտին անդորր մի ի վայր կը հա-

նէին յիս: Կղզայի որ անկարող էի զըս-
պել ջերմեռանդն արտասուեաց մի քանի
ինքնաբուխ կայլակներ որք եկան զե-
ղուլ աչերս, և թոյլ տուի նոցա ի վայր
գլորի՛լ... և այդ արտասուեաց աղի շի-
թերուն հետ կը թափէի նաեւ գողցես
հողւոյս վերայ ծանրացող մի դժնդակ
սրտնեղութիւն...

Խորաթափանց չուզեմ լինել բացառ-
րելոյ համար զայս ամենայն, ըստ որում
ի վեր մնայ այդ քան զիմ տկարութիւն:
Նպատակս էր անկեղծ ու անխառն ճշ-
դութեամբ ի գիր տողշարիւ զայն ա-
մենայն զոր զգացած էի և նկարագրել
անարուեստ՝ միջավայրն յորում կը գըտ-
նուէի:

* * *

Աւագերէց Սուրբ Հօր Օրհնեալք եղի-
րուէն արդէն իսկ կ'արձակէր բարեպաշտ
ժողովուրդն և ես հողւոյս սրտի կա-
տարեալ անդորրութեան մէջ անակս
վերադարձայ հեշտ գոհունակութեամբ
մը համակեալ:

Փափաղեր էի մի փոքրիկ յանդգնու-
թիւն ընել:

Նստայ գրասեղանիս գլուխն և գրե-
ցի... և աւատիկ զոր ինչ շարադրոշ-
մեց թղթին վերայ գրիչս, իւրեան ա-
ռաջնորդ ունենալով սիրտ մը...

Յանդգնութիւն կ'ըսեմ, այնու զի հա-
մարձակեցայ զայս մի քանի տողեր նը-
ռիրել, իբր հիացման նշան մի այնպի-
սի անձնաւորութեան զոր առանց իսկ
անձամբ տեսած լինելու կը պաշտեմ
հողուվս համակ...

Ուրեմն թող ներէ ինձ նիրվանայի
երգիչը իմ այս փոքրիկ յանդգնութեան
համար:

40 Oghnus. 1890

ՄԱՆԻՇԱԿ

ՇԱՆԱԶԿԱՆՅ ԹԱԿԱՐԴ ՄԸ

Ծովը կը պարունակէ իւր մէջ բազ-
մաթիւ գաղանիքներ. անանկ գաղա-
նիքներ որոց դեռ գիտութիւնը ծա-
նօթ եղած չէ: Յամաքի վրայ մարդն
իւր ձեռք կը ստարաստէ վայրենի գա-
ղանաց համար թակարդներ. և ահա
ծովուն յատակաց մէջ խեցեմորթ անա-
սուններ բնական թակարդներն ունին
չանաճուկեր որսալու համար: Պատկե-
րին մէջ կը տեսնէք ահագին խեցեմորթ
մը Թոխսաֆնը փիկաֆնէս կոչուած.
Հնդկաց ովկիանոսին մէջ կը գտնուի
ամենէն աւելի, կան երբեմն որք հա-
րիւր յիսուն քիւ կը կշռեն: Այդ խե-
ցեմորթերուն պատեանները կը գոր-
ծածուին եկեղեցեաց համար օրհնեալ
ջրոյ անօթներ շինելու: Այս կենդանին
ծովուն յատակի քարերուն կամ բոյսե-
րուն հետ երբեմն այնքան ամուր եւ
պինդ լարերով կապուած կը լինի զորս
քակելու համար հարկ է նմա տալ տա-
պարի ուժգին մի քանի հարուածներ:
Թռիտաքնը թուլամորթ է, քանզի ու-
լականջին, ոտորէին և կամ խղունջին
նման ոսկր չունի, զարմանալի յատկու-
թիւն մ'ունի որմէ գրեթէ զուրկ են
ամեն խեցեմորթներ: Ծովուն մէջ քարի
մը վրայ կեցած կ'սպասէ շանաճկանց.
այնքան կը սիրէ անոնց որսորդութիւ-
նը: Երկու պատեանները բացած կը ու-
պասէ և ահա՛ կ'անցնի շանաճուկն. բա-
ւական է որ անոր պոչին մէկ մտը
գպչի իւր պատեաններուն որք նոյն
վայրկենին կարծես աւելի զօրութիւն
մը ստանալով, կը բացուին, կը տա-
րածուին և շանաճկան պոչը ամրա-
պինդ կը սեղմեն, և խեղճ անասունը
չկրնար ինքզինք աղատել անոր խեցի-
ներէն հակառակ իւր ճգանց և շարժ-

մանց : Եթէ երբէք նմանօրինակ պարագայի մը մէջ, դիպուածական կերպիւ գլուխը ջրոյ մակերեսէն դուրս մնայ, այն ատեն մօտակայ ձկնորսի նաւակներ

նասուններու կեր կը լինի : Ովկէանու խորերուն մէջ ի՛նչ անհուն գաղտնիքներ կան, անբացատրելի և անիմանալի : Եւ ժամանակին հետ դեռ ի՛նչ բա-

կը դիմեն այդ կողմն և լարերով կապելով զայն իրենց նաւակին, ծովեզրը կը տանին : Եթէ ո՛չ իրմէ աւելի մեծ ա-

ներ երեւան պիտի ելնեն ավիանու խորերէն և երկրիս անդունդէն :

Թարգմ.

Մ. Գ. ՄՈԶԵԱՆ

Մ Ա Մ Ը

Գունատ դիմօք, սպիտակ բարձերուն վերև գլուխը մեղմիկ խոնարհեցուցած, մեռնող Յիսուսին նման, հոն, անուշիկ և գորովազուլ մամը իւր մտերիմներով շրջապատեալ հոգին կ'աւանդէր:

Հեռացուցած էին քովէն իւր սիրած թուռիկներն, տակաւին յոյժ զգայուն սրտեր, դիմանալու համար տեսարանին մեծութեան հանդէպ որ պիտի պարզուէր երկնից կամարին վերև:

Ոգեվարքը սկսած էր, եթէ ամեն տեսն ոգեվարիլն այսպէս կըլլայ, մեկ նիւ խաղաղութեամբ, անվրդով, անվիշտ, մեղմօրէն, աստիճանաբար որպէս կրակ մ'է որ կը մարի, թռչուն մ'է որ կը նիրհէ: Թէպէտ և յունվար ամիսն էր, սակայն երկինք, դիտմամբ նորա համար, գարնայնոյ կապուտակ վերարկուն զգեցած էր: Արեգակը, հոն վարը կը շողար իւր փառաց մէջ, անբիծ, ահագին սափիրայի մը նման: Անուշահոտ բուրմամբ լի էր օդը: Հովտից խորերէն մինչև լեռանց բարձունքը ամեն ինչ կը ժպտէր: Նոյն իսկ ձիւնը, արեգական վերջալոյսին փոցավառ լոյսովն շողշողուն, կեանք և ուրախութիւն կը ներշնչէր:

Երեք որդիները քովն էին, յետին անգամք հինաւուրց գերդաստանի մը յորում մահուան հրեշտակն քանիցս այցելած է,—գրեթէ ծերունիներ,—այնքան վատբեկ, այնքան հեծեծագին, որ կարծես թէ բուն ոգեվարքներն նոյն իսկ իրենք ըլլային:

Քահանան իւր յետին ալօթքը մըլմընջած էր. երբ ի խաղաղութիւն հոգի Բիխսոնէի: Բժիշկն ըսած էր. վերջն է: Արդէն սառուցեալ քրտինք մը սլա-

տած էր օրհասականին ճակատը, բայց այդ դողդոջուն կաթիլներն որ ծխածանի մը նման կը փայլէին օրուան յետին լոյսովն, բնաւ տխրազգեցիկ տեսարան մը չէին պարզէր: Մարգարիտներ էին գոգցես, զորս աներևոյթ տկնաւաճառի մը ձեռքն ապարօջ մը կը պատրաստէր:

Խռնչիւնը երթալով կը սաստկանար: Մարգարիտներ որ այլ ևս հոգին նուրբ կապով մը կցուած է մարմնոյն հետ: Հոգին հոն էր, կը տատանէր կը թափառէր փոքրիկ խցիկին մէջ, որպէս մի սակեգոյն թիթեռնիկ մետաքսեայ թելի մը վերև:

Աչքերը մարած էին: Հոգին եւս կը նշմարէր անտարակոյս արդարութեան յաւիտենական լոյսն:

Բժիշկը բանալ տուաւ պատուհանը դուրացնելու համար ոգեվարին վերջին շնչառութիւնը:

Սոյն պահուն, թռչնոց երամ մը պատուհանին վերայ եկաւ շարուիլ: Մամուն փոքրիկ բարեկամներն էին: Նաբարի սովորութիւնն ունէր նոցա կերտալու, այս ժամուս ևս յորում իւր հոգին պիտի ունար դէպ յերկինս: Երկու երեք անգամ ճառողեցին խեղճ տնօթիները և յետոյ գնացին: Նոքա ալ հասկցած էին:

Աւա՛ղ, այն սնուցիչ, գորովալիւր ձեռքն, անգործ ու ստուած էր:

Աստուած իմ, ո՞րպիտի սրբազան ցաւով յանգուցիր մարց սիրտը: Երբ նոցա ստինքներն ցամաքած են, չունին կաթ սնուցանելու համար մանկիկներին, երբ զաւակուոնք մեծցան ու հեհեռացան, — որպէս թէ ոչ կաթ և ոչ տղայ ունենային, իրենց հացն է որ կուտան քո թռչնիկներուդ:

Մամուն վրայ այլ ևս թեթեւ չունչ

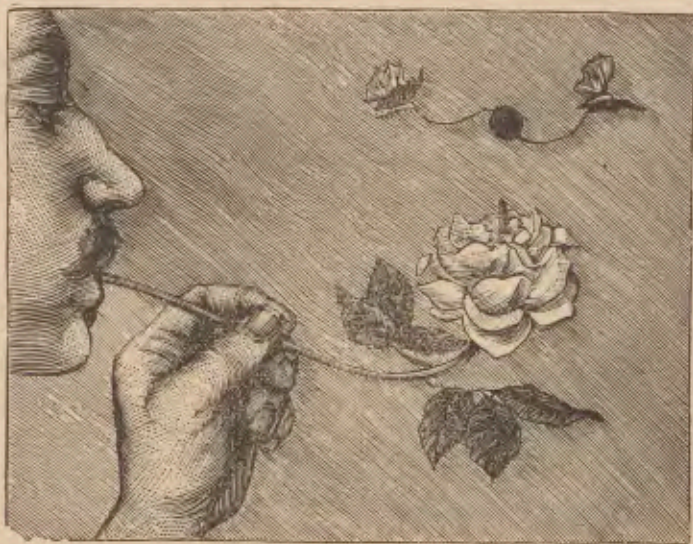
մը մնացած էր, թեթև՝ որպէս քաղցրասիւք հողմոյ մը չնչիւնը: Հուսկ յետոյ վերջին թելն էր որ բրթաւ ու հոգին իւր թռիչն առաւ դէպ յերկինս:

Այժմ, նորա սիրուն նշխարները կը հանգչին, հոն, բլրոյն զառիվայրին վերեւ: Բայց նորա անմահ էութիւնը, վեհանձն հոգին, քաղցրիկ իմացականութիւնը, նա, ի մի բան, իւր որդիները լաւ գիտեն թէ այս ամենը այլուր տեղ մ'է: Ինքն ալ գիտէ, փափուկ և սուրբ էակ, զոր անուշիկ մեռելոց գե-

ԴԻՏԱԿԱՆ ԶԲՈՍԱՆՔ

Մ Ո Գ Ա Կ Ա Ն Վ Ա Ր Դ Ն

Հաւկիթի կեղեւ մը կրնայ հաւասարակշռութեան մէջ մնալ ջրոյ ցայտման մը վրայ: Սնկոյ գնդիկ մը կամ հացի միջուկէ գնդիկ մը կրնան հաւասարակշիռ մնալ օդոյ հոսանքի մը մէջ: Այս փորձերը դիւրաւ կը կատարուի, որոց կարգէն է նաև հետեւեալն, Մոգական Վարդ անուանեալ, միւսնոյն սկզբունքին վրայ հիմնեալ սիրուն փոքր գործի

րեզմանը կը ծածկէ կանաչ խոտիկներով, —կանաչը, յուսոյ խորհրդանշանը:

Ահաւասիկ տեսածս է որ կը պատմեմ, ես, ամենախոնարհը, այն երեք որդւոցմէ որք տեսան անուշիկ Մամուն մեռիլը:

Թարգ.

Սեղոյի Հ. ՄՕԶԵԱՆ

մը: Սոյն խաղը նոր չէ, բայց շատ աւելի օգտակար է և բազմաց ոչ ա՛յնքան ծանօթ:

Թղթէ արուեստական վարդ մը պէտք է առնուլ և մետաղեայ բարակ խողովակէ մը անցնել, ինչպէս կը ցուցնէ մեր պատկերը: Սոյն խողովակն կ'անցնի ծաղկին թերթերուն մէջէն և միւս կողմանէ կ'երկարի այնպէս որ ծայրը կըրնանք մեր բերանն առնուլ, ծաղկին մեր աչերէն քսան հազարամէթր հեռաւորութիւն ունենալով: Եթէ կանո-

նաւորապէս փչէք այդ խողովակէն եւ զնէք վարդին վրայ թանթրուենայ գնդիկ մը . ուսկից կախուած լինին մետաղեայ ամենաբարակ թելերու միջոցաւ թղթէ չինուած արուեստական երկու թիթեռներ , սոյն գնդիկն օդոյ հոսանքի մը մէջ պիտի մնայ եւ թիթեռնիկները անդադար չարժման մէջ , ենթարկուելով անտեսանելի օդոյն հոսանաց , վար-

ՀնՁՈՒՆ ՄԱՐՄԵՆՈՑ ԹՐԹՈՒՄՆ

Ամեն մարմին որ կը հնչէ , կը թրթըռայ եւ մեր տկանջն հնչուն մարմնոյ մը թրթռումները կը լսէ օդոյ ալեաց միջոցաւ , որք երկու տեսակ կը լինին խիտ եւ անօտր : Դիւրին է ապացուցանել լողովութեան այդ սկզբունքն հետագայ փորձով :

դին շուրջն պիտի թռչտին կենդանի թիթեռներու նման : Կը պատահի երբեմն որ օդոյ մէջ սաւառնող թանթրուենայ գնդիկն ինքն իր վրայ կը դառնայ իրեն հետ ի միասին ընդ քարշ ածելով երկու թիթեռներն , որ այսպէս առանցքի մը շուրջ շրջանակ մը կը գծեն : Կա յաջողելու համար անհրաժեշտ է մեծ կանոնաւորութեամբ փչել :

Առէ՛ք ջրոյ դաւաթ մը եւ հակառակ կողմ դարձնելով , ինչպէս կը ցուցնէ պատկերն , կապեղէ՛ք դաւաթին ստեղծ գերծանի մը ծայրն կոշիկի գնտածեւ կոճակ մը , այնպէս որ գերծանը դաւաթին երկայնութենէն քիչ մը կարճ ըլլայ եւ կոճակը յենած լինի նորա ստորին մասին : Կապարեայ գորչի մը միջոցաւ զարկէ՛ք դաւաթին՝ որ կ'սկսի ձայն մը հանել . ձայն ելած ժամանակ կո-

ճակն փոքր ոտու մեներ պիտի ընէ գաւաթին մակերեսին վրայ և կրկին ձայն հանել :

Մ. Գ. ՄՈՋԵԱՆ

— 333 —

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մի լրագիր իւր փափուկ պաշտօնը լաւագոյնս կատարած կ'համարուի , ցորչափ մասնաւորապէս իր ընթերցողաց ակնարկը կ'զրգուէ գրքերու ընթերցանութեան :

Աստ երկար կ'լինէր յիշատակել զըրազիտաց և ընթերցասիրաց այն ամէն յօգուածները , որք մի քանի տարիներէ ի վեր կը հրատարակուին այս էջերուն մէջ սոյն անսպառ նիւթին վրայ , եւ արդարեւ չ'կայ մի ուրիշ նիւթ , յորում մարդուս միաքը անոր չափ պէս պէս հրապոյրներ գտնել կարողանայ : Անտարակոյս ընթերցանութիւնը ներբողի պէտք չունի . մարդ հատորներ կրնայ յօրինել վկայութեամբ այն մեծ անձնաւորութեանց , զորոս կրնամք հպարտութեամբ յիշել : Ընթերցանութիւնը մեր յիշողութիւնը կ'ճոխացնէ , երևակայութիւնը կ'գեղեցկացնէ , դատողութիւնը կ'ուղղէ , ճաշակը կ'զօրացնէ , մրտածել կ'սորվեցնէ , հոգին կ'բարձրացնէ և ազնուագոյն զգացումներ կը ներշնչէ : Լաւ գրքերը սիրելի խորհրդատուներ են , որք զմեզ կ'կրթեն առանց ձանձրացնելու , մեր յանգանքները մեզ կիմացնեն առանց այսրանելու և կ'ուղղեն առանց մեզ անհաճոյ երեւելու :

Ալֆոնս , Առափօնի թագաւորը , կ'ըսէր թէ՛ գրքերը լաւագոյն խորհրդատուներ են , վասն զի բնաւ չ'են շողորթեր մարդիկը , և կ'սովբեցնեն իրենց զոր ինչ պարտին ընել : Ի՞նչ քաղ-

յըր գոհունակութիւն կ'զգայ մարդս խօսակցելով այն մարդոց հետ՝ որոց ձայնը այնչափ դարերէ ետք լսելի կը լինի մեր կրթութեանն ու զուարճութեանը համար , և որոց ակնորթելի յարարութիւնը նպատակ ունի կանոնաւորել ամենուս բարքը : Եթէ ամեն ժամանակ հարցում ուղղես իրենց , միշտ պատրաստ են պատասխանելու . գիրքն է միայն այն անշահատէր ու անկեղծ բարեկամը՝ որ առանց մէկը շողորթութելու կ'ըսէ ճամարտութիւնը : Գիրքը մեր երիտասարդութիւնը կ'կրթէ , այրական հասակին մէջ առաջնորդ կ'լինի , և մեր ծերութիւնը կ'մխիթարէ : Որովհետեւ մեծ մարդոց պատմութիւնները կարգաւորվ կ'մխիթարուիմք թէ տարիքը չէ կարող տկարացնել այն կիրքը՝ զոր կ'ներշնչէ մեզ գիտութեան , արուեստի և գրականութեան մշակութիւնը : Յիրաւի ծերերը կրթութեան համար երիտասարդութեան ճաշակը կ'պահեն , մինչդեռ իրենց միւս ճաշակները կ'կորսնցնեն եթէ մեր ծերացած հասակէն սկսինք մեր նախնական ուսումը , ասոնք մինչեւ իսկ խորին ծերութեան մէջ կ'ստան մեզ երիտասարդութեան ժամանակ ունեցած հաճոյքներէն մեծագոյնը :

Սովորատ իր ծերութեան մէջ լաւ նշանակել սորվեցաւ :

Կատոն յարմար դատեց ութսուն տարեկան հասակին մէջ յունարէն սորվիլ , — և յաջողեցաւ :

Պլուտարքոս թերեւս աւելի ծեր էր , երբ լատիներէնի ուսման պարագեցաւ :

Թէոփրաստ մարդկային բարուց վրայ իր մեծ գործը սկսեց ութսուն և ութ տարեկան հասակին մէջ . մահը վերջացուց իր գրական զբաղումը :

Մեծն Արնօլտ իր աշխուժութիւնը ,

հանձարը և գրչին սահունութիւնը պահեցին մինչև ց'մահ, 90 տարեկան հասակին մէջ դարձեալ Մեծն Արնօլտ էր նա:

Քօլպէր, սոյն Ֆրանսացի հռչակաւոր նախարարը, 60 տարին բոլորած էր արդէն, երբ լատիներէն և իրաւագիտութիւն սկսեց ուսնիլ:

Դիւանապետ Թելիէ տրամաբանութիւնը ուսաւ թոռանցը հետ դիւրութեամբ վիճաբանելու համար:

Բենիամին Ճօնսըն, այս անգլիացի բանաստեղծն ալ իր մեռնելէն մի քանի տարի առաջ աշխատեցաւ հօլանտերէնը սովորիլ:

Գիտնոց դասուն մէջ այս մասին զարմանալի է Սէնթ-Օլէր մարքիզը, անդամ Ֆրանսական Ակադէմիայի: Մարդ՝ այս անձնաւորութիւնը իրր հրաշք կրնայ նկատել: 76 տարեկան հասակին մէջ բանաստեղծութեամբ սկսեց զբաղիլ իր նուագները լի են աշխուժիւ, փափկութեամբ և շնորհով:

Հռչակաւորն Բօգաս 35 տարեկան էր, երբ գրականութիւնը մշակեց. իրենց մանկութենէն ի վեր սոյն ասպարէզը մտած բազմաթիւ հեղինակները գերազանցեց. — աւտիկ հանձարի մենաշնորհը:

Լուդովիկոս Մօնալտէսքօ յօրինեց իր ժամանակին յիշատակները 115 տարեկան արտասովոր հասակին մէջ: Ահա զարմանալի զօրութիւնը հանձարի մը տպացոյց, որոյ յիշատակութիւնը Վօլթէսըրած է, և որ նոյնպէս նոր ուսմանց մէջ ծերութեան յաջողութեան արտակարգ օրինակ մի է:

Ճօն Օճիլի, Հոմերոսի և Վիրգիլիօսի անգլիացի թարգմանիչը մինչև 54 տարեկան հասակին մէջ յոյն և լատին լեզուները չգիտէր:

Ֆրանքլին Կօթ տարին կ'իւսակոխէր,

երբ բնագիտութեան վրայ իր հետազոտութիւնները սկսեց: Տրիտէնի գործոց ամբողջ հաւաքածոյն կ'համարուի այն նշանաւոր գործը, որ դրաքետի մը գրչէն եղած լինի. այսու հանդերձ այս անգլիացի հեղինակը 27 տարեկան հասակին մէջ իր փիլիսոփայական հանձարը ցոյց տուաւ: 60 տարւոյն մէջ եղիակաւոր ամբողջ թարգմանութեան խորհուրդը յղացաւ, խորհուրդ՝ զոր գործադրեց, իր ընտրեւագոյն կտորները ծերութեանը մէջ յօրինելով:

Միքէլ-Անթ' իր ստեղծիչ հանձարը մինչև ց'ծերութիւն սկսեց, որովհետև 90 տարի ապրեցաւ և ց'կեանս աշխատեցաւ իր արհեստին վրայ:

Իսկ Մէնաթ, Ֆրանսացի գրագէտը 90 տարեկան հասակին մէջ գեղեցիկ նուագներ յօրինեց:

Որպէս կը տեսնուի, գրական ճաշակը ամեն մտքի և ամեն հասակի կ'յարմարի. մարդ կրնայ ըսել թէ ընթերցումը մինչև իսկ սրտերու և մտքերու դաւնութեանց միակ դեղն է. քանզի մարդկային բնութեան վշտաց սիրտանք կը պատճառէ և նուազ ժամանակի մէջ մոռցնել կ'տայ ամեն վիճակի ունեցած վշտերը: Ընթերցումը բազում պարագայից մէջ ձանձրութեան դէմ ապաւէն մի է. մարդս միշտ հաճելի անձանց հետ տեսակցիլ չ'է կարող, և յայնժամ լաւ է միայնութիւն քան անհաճոյ անձանց հետ տեսութիւն. բայց միայնութիւնը ևս չուտով ձանձրալի բեռ մի կ'լինի, երբ մարդ անզբաղ վիճակ մ'ունենայ, ընդհակառակն որչափ քաղցր և որչափ ակորթելի է, երբ մարդ գիտէ փոփոխակի զբօսնուլ աշխատութեամբ և ընթերցմամբ: Ընթերցումը հոգւոյ սնունդն է, որպէս կերակուրը մարմնոյ:

Որչափ ճշմարիտ է այն առածը՝ զոր

այնչափ խմաստութեամբ Վիվոնի դուքսը խօսեցաւ Լուի ԺԴ-ի, որ երբ հարցուց նմա թէ ի՞նչ բանի կ'ծառայեն իր ընթերցմունքը. — «Վեհափառ Տէ՛ր, — պատասխանեց դուքսը՝ որ վարդապոյն այտեր ունէր, — Բնօրէն անոթիւնը ճոզւոյս եւ մտացս այն արդիւնքը կ'պատճառէ, ինչպէս Ձեր Վեհափառութեան շրմոքիւ կախաւի մասով սնանելս ինձ վարդապոյն այտեր կ'սայ :

Թարգ.

ՀԱՅՈՒՆԻ

Կարն

ԿԱՐՆ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆԻՔ

— Ինչպէս որ կաթիլ մը մեղանը ամանի մը մէջ լեցուած մաքուր ջուրը կ'ապականէ, այնպէս ալ մի փոքրիկ զէշ բնաւորութիւն՝ փայլուն դաստիարակութիւն մը կ'աւելնէ ու կ'ապականէ :

— Նրբ մեղք մեր երջանկութիւնը մեր չ'ունեցածին մէջ կ'փնտռեմք, ուրիշները զայն կ'տեսնեն մեր ունեցածին մէջ :

— Մոլութիւնն ալ առաքինութիւնը յարգելու ձեերն ունի. երբ առաքինութիւնը իր առջեւ ելնէ, աչերը կ'սոնարհէ և կ'շառաքնի. Իր ամօթն է իր յարգանքը :

— Այն մարդը որ փորձառութենէ օգուտ չ'քաղեր, աղայ կ'մնայ իր բոլոր կենաց մէջ :

— Տգէտ հարուստը ի ներքուստ ոսկեզօծեալ կաւէ ամանի մը կ'նմանի :

— Նախանձը մարդուս սրտին մէջ երկաթի ժանգին կ'նմանի :

— Մեծագոյն վրէժխնդրութիւնն է կարելի եղած վրէժխնդրութիւնը արհամարհել :

— Գործի մը յանդգնութեամբ ձեռնամուխ մի՛ լինիր, այլ երբ որոշած ես, ամենայն ժրութեամբ ու զօրութեամբ ի գործ դի՛ր զայն :

(Նոյն)

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԶՈՒՍՐՃԱԼԻՔ

Աշակերտք դասարանը մտած են : Կառավարիչը տղայոց ձեռները կը դիտէ մաքրութեան կանոնները վարժարանին մէջ հաստատելու համար :

— Պետրո՛ս, ձեռներդ բաց որ տեսնեմ, ինչո՞ւ կը պահես :

Տղեկը աջ ձեռները կը բռնայ միայն :

— Ի՞նչ աղտեղութիւն : Եթէ դասարանին մէջ ուրիշ ձեռք մ'ալ այսպէս ցուցնես, վստահ եղի՛ր որ չեմ պատժեր զքեզ :

— Օ՛հ, Պարոն, դժուար չէ այդ քսաւ Պետրոս ձախ ձեռքը ցուցնելով նմա :

Տիգրան դեռ նոր կերած է կարկանդակ մը. . . անուշտ ձեռները կը լւէ բերնին մէջ :

— Ի՞նչ, մասներդ կը լւգես, չարածնի, կը գոչէ մայրն :

— Բայց, մայրի՛կ, դու չըսի՞ր ինձ թէ բան մը պէտք չէ թողուլ որ կորսուի :

Փոքրիկ Հայկանուշին կատու մը նուիրուած է : Մօրը բարեկամուհիներէն մին օր մը այցելութեան կուգայ :

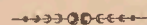
— Պէպէ՞ք թէ կատուդ աւելի կը սիրես, կը հարցունէ հետաքրքրութեամբ :

— Աւելի կատուս կը սիրեմ. բայց կ'աղաչեմ, տիկին, որ պէպէքիս չ'ըսես :

— Հայկ, ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ վարժարանէն երբէ՛ք բարի նիշ չես բերեր :

— Ո՛հ, հայր իմ, մեք այնքան շատ ենք որ մինչեւ կարգն ինձ գայ, բան մը չը մտար :

Մ. Գ. Մ.

ԲԱՆԱԻՈՐ ԵՒ ԳՐԱԻՈՐ

ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Արիստակես էֆ. Պոյաճեանէ իւր հեղինակած Թուարանութեան Դասընթացքին Բ. տարին ևս: Այս ընթացք պիտի բաղկանայ վեց տարիներէ, որուն Ա. և Բ. տարիները հրատարակուած են եւ միւս մնացեալ տարիները, ուղեցոյցներով մէկտեղ հետզհետէ պիտի հրատարակուին, որ արգարեւ զգալի բարեփոխում մը յառաջ պիտի բերէ Թուարանութեան ուսման համար: Մեր ընթերցողաց լաւ գաղափար տալու համար ի ստորեւ կը դնենք հեղինակին սոյն դասընթացքին համար կազմած ամբողջ գործին ծրագիրը

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՈՐԱՂՈՒԹԵԱՄԲ

Ա. Տարի. — Բանաւոր և գրաւոր Թուարանութիւն 1—10 և 1—50 Թուոց մշակութիւն հանդերձ ուսուցման եղանակաւ:

Բ. Տարի. — Բանաւոր և Գրաւոր Թուարանութիւն 1—100 Թուոց մշակութիւն:

Ուղեցոյց Բ. տարւոյ Բանաւոր եւ Գրաւոր Թուարանութեան. ուսուցիչներու համար:

Գ. Տարի. — Բանաւոր և Գրաւոր Թուարանութիւն 1—1000 Թուոց մշակութիւն:

Ուղեցոյց Գ. տարւոյ, ուսուցիչներու համար:

Դ. Տարի. — Բանաւոր և Գրաւոր Թուարանութիւն, 1000—էն վերագոյն Թուոց մշակութիւն:

Ուղեցոյց Դ. տարւոյ, ուսուցիչներու համար:

Ե. Տարի. — Պատճառաբանեալ Թուարանութիւն (կանոնաւոր ընթացք) ամբողջ Թիւեր:

Խնդիրներու հաւաքածոյ Ե. տարւոյ:

Զ. Տարի. — Պատճառաբանեալ Թուարանութիւն (կանոնաւոր ընթացք) կոտորակաւոր Թիւեր:

Խնդիրներու հաւաքածոյ Զ. տարւոյ:

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացանք Կոմիտաս էֆ. Ա. Ոսկեանի

ՆՈՐ ԸՆԹԱՑՔ

ԳԱՂՂԻԵՐԵԼԻ ԶԱՅ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՆԴԵՐԶ

ՀԱՄԱՌՈՏ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մասն Ա. Ե. — Կ. Պոլիս, Տպագր. Յ. Գալաֆեան. Երես' Ա. — Ե. 604, 80: Դին' առաջին 3 մասանց 2 ական դահեկան. վերջին մասանց 4 ական դահեկան:

Ամբողջ ընթացքը բաժնուած է ի հինգ մասունս, որոց իւրաքանչիւրն ուրոյն հատոր է:

Գործոյն նպատակն է աշակերտն ի կարճ ժամանակի գաղղիերէն լեզուն հասկնալու և գաղղիերէնէ ի հայ լաւ Թարգմանելու վարժեցունել:

Յատկապէս կը յանձնարարեմք զսոյն ամեն անոնց որք կը փափաքին դիւրութեամբ ուսանիլ գաղղիական կարեւոր լեզուին գլխաւոր սկզբունքը:

ՀԱՄԱՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ Ի ՀԻՄՆԱՍՏՅՈՒՆ ԲԵՆԵՌ

ԵՐԿԻՐ ՓՐԱՆՍՈՒՆ ԺՕՁԷՓԻ

ԵՒ

Ծ Ո Վ Ե Ո Ր - Ձ Է Մ Պ Լ Ա Ի

ԳԼՈՒԽ Ը.

Ի Հիւսիսային ծայրն . — *Wiskensort* փստնաւանին . — Ասկաժ . — Ֆրիկլըի հրոսանդանն . — Վերապարճ ի նաւ . —

Արջի որսորդութիւն :

(Շար . 20րդ քիւէն)

Իշխան Ռօտուլֆ անուանեալ երկրին տրեւելեան կողմէն մինչեւ արեւմտեան կողմը այցեւելնէն յետոյ , հասան ի Պը-նօստ հրուանդանն , լայնութեան 81⁰ 45 աստիճանին վրայ :

Նախորդ աւուր արշաւանաց վրայ գոհ մնացած , կը շարունակէին իրենց ճանապարհն որ հետզհետէ աւելի գեղեցիկ և մեծաւքանջ երեւոյթ մը կըսկստանայր : Բարեխառնութիւնն որ Թէկէթօնի վրայ գէրոյէն վար 29⁰ կը ցուցնէր , այդ սառնապատ վայրոյ մէջ 12⁰ կը նշանակէր :

Բէկուէնցեալ հրուանդանին վրայ , բնութիւնը յանկարծ փոխեց իւր երեւոյթն :

Թռչնոց անթիւ թռիչներ , առջերու և աղուէսուց արշաւանքներ , և փոկերու ոստոստումներ , ահա՛ այսպիսի տեսարանի մը առջև ներկայ կը գտնուէին :

Ճանապարհը կ'սկսէր վտանգաւոր հանգամանք մ'ստանալ . սառուցներն այնքան կարծր չէին , այլ աւելի կակուղ . խոհեմութիւն էր ճահապարհորդաց համար երկայն պարանի միջոցաւ քայլել և ամէն մէկ քայլն զգուշու-

թեամբ կատարել չգահալիթեալ համար :

Բէկուէնցեալ հրուանդանին մօտ կը գտնուար խորշ մը Թէօփիլցի խորշն անուամբ . հոն կը ներկայանար մեզ հըսկայ սանդուղի մը ձեւն :

Ո՛չ միայն սառուցն հետզհետէ տըխրարեկ վիճակ մը կ'ստանար . . այլ երբեմն անանկ սառնակոյտեր կը ներկայանային որոց կարծրութիւնը չէր կըրնար տեղի տալ տապարին հարուածոց : Ամէն մէկ բուլէին հարկ կը դատուէր սայլակին մէջէն պարպել բռնելը և կըտոր կտոր տեղափոխել զայն : Գիշերը երբ վրայ հասաւ , եկած էին արդէն ժայռուա հրուանդանի մը ծայրն որ կը վերջաւորէր սեպածեւ ժայռերով և զոր կնքեցին նկարագրական անունով մը , Սիւնեալ հրուանդանն :

Բաւե՛ռ հասած էր լայնութեան 82⁰ աստիճանին վրայ , երկու օր մնաց և յիշատակութեան կարեւոր կէտ մը կար , այդ վայրերուն մէջ պալենա մ'իսկ չերեցաւ :

Երկրախոյզերն իրենց պաշարները սառնակոյտերէն բացուած ձեղքերուն մէջ դրին արջերուն կեր չտալու համար , հրուանդանին կողերէն վեր սկսան ելնել որոյ բարձրութիւնն 800-900 մէթրի կը հասնէր :

Ժամը տասնեմէկին ուրիշ հրուանդան մը հասան զոր կոչեցին Ճէսմինա հըրուանդան : Այդ կետէն սկսեալ , ճանապարհն այնքան սեպածեւ էր որ հարկ եղաւ շուները սայլակէն քակել և լքանել կառքն : Եւ այսպէս մեծաւ դժուարութեամբ յաջողեցան ելնել նոր գլխոյ մը վրայ հիւսիսային լայնութեան 82⁰ , 5 աստիճանին վրայ և զոր անուանեցին Ֆրիկլըի հրուանդան : Իշխան Ռօտուլֆի երկիրը կը շարունակուէր մինչեւ նոր հրուանդան մը որ կոչուեցաւ Շոուարս

Օսպոնցի հրուանդանն : Այդ կէտէն անդին , անորոշ գիծեր միայն կ'երևին :

« Գալով այն ենթադրութեան թէ բեւեռային ովկիանոս մը պիտի գտնենք , կ'ըսէ Բաեէս տեղակալն , Ֆլիկըլի հըրուանդանին բարձրէն մեզ այնպէս կ'երևէր թէ այդ ենթադրութիւնն անորոշ և գրեթէ անիրականալի բան մ'էր : Աւասիկ իր ճշգրտութեանը մէջ , այն սեսարանը զոր կը ներկայացնէր մեզ չըջակայ վայրն : Մեր տուջն պարզուող ջուրը ծովու հանգամանք մը երբէք չունէր . այլ ամեն կողմանէ սառնակոյտերէ պաշարուած : Կարելի է տեսնել այդ փոքրածաւալ աւազանը քարտէսին վրայ որոյ գոյութիւնը կը վերագրեմ ես արևելեան հիւսիսային կողմէն փչող հողմոց :

« Ճշմարիտ հպարտութեամբ մը պարզեցինք Ֆլիկըլի հրուանդանին վրայ Աւլստրո-Հունգարական դրօշակն :

« Կարելի եղածին չափ հեռու վայրերու մէջ տարած էինք այդ դրօշակն : Դժուարին էր մեզ աւելի ընդարձակել մեր հիւսիսային արշտանքներն , և հասնիլ այն երկիրներն ու անծանօթ վայրերն զորս հազիւ կը նշմարէինք . բայց կարեւորագոյն հարկ մը կը հրամայէր մեզ կանգ առնուլ այն կէտին վրայ ուր հասած էինք և դադրեցնել մեր արդար հետաքրքրութեան խանդն :

« Եւ այդ կէտէն վերադառնալէ առաջ , ըստ վաղեմի սովորութեան ճանապարհորդաց , բացինք ժայռի մը մէջ ճեղք մը և հոն դրինք չիլ մը որ կը բովանդակէր համառօտ ծրագիրն մեր հիւսիսային ուղեորութեան :

« Մեք , ի հիւսիսային բեւեռ Աւստրո-Հունգարական արշաւանաց անդամքս , մինչև այս կէտը կրցանք հասնիլ , 82⁰ 5 , աստիճանին վրայ , լայնութեան ամենէն

բարձրագոյն կէտն , մեր նաւէն դուրս ելնելէս վերջ , տասնեւօթն օր շարունակ քալելով , հարկ է ըսել թէ նաւերնիս սառոյցներուն մէջ 79⁰ 51' ին վրայ կանգ առած էր :

« Եզերաց կողմը , փոքրածաւալ ջրոյ աւազանի մը գոյութիւնը կը հաստատենք : Այդ աւազանին շուրջը կը տարածուի 90 100 քիլոմէթրի ընդարձակութիւն մը որոյ սահմանները ճշգրտէն չենք կրնար որոշել : Մեր փափաքն է մտնել նաւերնիս որ կ'սպասէ մեզ եւրոպա վերադառնալու համար : Ստիպուած էինք այսպէս ընելու սառոյցներուն պատճառաւ որք նաւը պաշարած են և առողջապահիկ վիճակին վրայ որ մարդոց կ'սպառնայ :

« Ստորագրեալք

ԱՆԹՈՒԱՆ ԶԱՆԻՉՎԻՋ ՆԱԼԱՍՏՐԻ
ԷՏՈՒԱՌ ՕՌԵՂ ՆԱԼԱՅԻՆ ՏԵՂԱԿԱԼ
ԺԻՒԼ ԲԱՅԼՈՒ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ »

« Ֆլիկլի հրուանդանէն , 1874 , ապրիլ 12 .

Բաեէս Հրամանատարին համար ապրիլ 12 վերջին օրն էր : Ինչպէս որ խոստացած էր , հիւսիսային լայնութեան 82⁰ աստիճանը հասած էր : Այժմ կը մնար վերադառնալ ի թէկէթօֆ զորքած էին հարաւային կողմը , 260 քիլոմէթր հեռի իրենցմէ : Արդեօք նոյն կէտին վրայ պիտի գտնէին : Սառոյցներէն չէր հալածուած միջից :

Պարաններու միջոցաւ , երեք ընկերները մինչև Ժէրմանիա հրուանդան հասան սառոյցներէն անցնելով , կրկին առին իրենց բեռերը և երեկոյին , խոնջեալ ու վաստակաբեկ , Սիւներու հըրուանդանը հասան : Հազիւ զօրութիւն ունէին սայլակը քաշելու : Իրենցմէ մին , Օռէլ , որոյ աչերն երկար ժամանակէ ի վեր կը ցաւէին , գրեթէ կուրացած էր ,

միւս երկու ընկերները անքուն մնալէ
յոգնած, բան մը նշմարելու կարող չէին
և կը քայլէին արտաւանդներին գրեթէ
կիսագոց: Միշտ պէտք էր պարպել
սայլակը, կրկին լեցնել և նորոգել:

Թարգմ.

Մ. Դ. ՄՕՁԵԱՆ

[Շարունակելի]

ԼՈՒԾՈՒՄՆ ԹԻԻ 31 ՀԱՆԵԼՈՒԿԻ
ԱՂ. — ԶՈՐԻ — ԿԱՄՈՒՐՁ

ԼՈՒԾՈՒՄՆ ԹԻԻ 32 ՀԱՆԵԼՈՒԿԻ
ԱՐՄԱՏ — ՄԱՏ
Լուծեց Պ. Յ. Արայճեան

ԼՈՒԾՈՒՄՆ ԹԻԻ 33 ՀԱՆԵԼՈՒԿԻ
ԱԳԱՀ — ԳԱՀ — Ա՛Հ
Լուծեցին Պարոն Յ. Արայճեան: —
Պարոն կարապետ Յովհաննէսեան, Աղ-
րիանու պօլիս:

ԼՈՒԾՈՒՄՆ ԹԻԻ 34 ՀԱՆԵԼՈՒԿԻ
ԹԱՂ. — ԱՂ.
Լուծեց Պ. Յ. Արայճեան

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ 35

Անկենդանը վեր ելաւ
կենդանին վար առաւ:

ԿԱՐՆՅԱՆ

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ 36

Անծակ մարգարիտ
Դերձան թելերով
Աստուած կ'ընէ
Մարդը կ'ըսէ:

ՆՈՅՆ

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ 37

Ներս մտայ համբուրեցի
Դուրս ելայ քարկոծեցի:

ՆՈՅՆ

Ծ Ա Ղ Ի Կ Մ Ա Ն Կ Ա Ն Ց

Կը հրատարակուի տետր առ տետր 46 երեսէ
բաղկացեալ 15 օրը միանգամի Տարեկան գինն է
կանխել 30 դշ. արծ. մէջիս Պօլսոյ համար: — Գա-
ւառաց համար 40 դաշեկան 4 բուրջի Ռուսաս-
տանի համար: — Մէն մի տետրակին գինն է
50 փարսյ:

Բաժանորդագրութեան տեղերն են՝ Կ. Պօլիս
Էսկի Զապլթիէ ճառտէսի, թիւ 61. Հանդիսիս
խմբագրատունը. — Կամուրջի գլուխ՝ Զրափաճառ.
Պօլսոս և Յակոբ աղայից խանութները:
Ադրիանուպօլիս. — Արամ էֆ. Արվաճեան.
Ատանա — Պետրոս էֆ. Ուրֆալեան.
Գաշիքէ. — Յառաջդիմասէր ընկերութիւն.
Երզնկա. — Գրիգոր էֆ. Տէր Գաբրիէլեան.
Եօզկաթ. — Միհրան էֆ. Քիւրքեան.
Զմիւռնիա. — Ուսու. մաստիրաց Ընկերութիւն.
Թիֆլիզ. — Մեծ. խմբ. Աղբիւր Հանդիսի.
Կարին. — Մեծ. Յակոբ էֆ. Համամճեան.
Մէրսին — Գրիգոր էֆէնտի Արփիարեան.
Մանիսա. — Մանաճիւղ Ուսու. մաստիրաց Ընկ.
Մարսուան. — Յ. Թ. էֆ. Գայաեան.
Նիկովիդիա. — Յակոբ էֆ. Տէր Աղաբեան.
Ռոստոթոյ. — Ռուբէն էֆ. Գոյանճեան.
Սամսոն. — Միհրան էֆ. Քիւրքեան.
Սեբաստիա — Միհրան էֆ. Թաշճեան.
Սիմֆերոպօլ. — Արժ. Օգոսէնտիոս Բոյ. Կոպչակճեան
Տրապիզոն. — Նշան էֆ. Գալայճեան.
Օրտու. — Մեծ. Յակոբոս էֆ. Արսլանեան:

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա. ՍԱՔԱՅԵԱՆ

ՏՊԱԳՐԻՉ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԷՐԵԱՆ Կ. ՊՈՒԼԱ, ԷՍԿԻ ԶԱՊՊԻԼ ԳԱՌԱՄԵՍԻ ՔԻԱ 61